

NOVÁ TEORIE PŘIROZENÉHO PRÁVA A JEJÍ POJETÍ SEXUÁLNÍ ETIKY

NEW NATURAL LAW THEORY AND ITS CONCEPTION OF SEXUAL ETHICS

Petr Osina

Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta

ABSTRAKT

Článek se zabývá rozborem základních prvků sexuální etiky v dílech představitelů Nové teorie přirozeného práva. Věnuje se především povaze argumentů, které jsou silně závislé na teologické analýze Germaina Griseze. To se odráží především v postoji k manželské sexualitě, který je založen na specifické koncepci „jednoho těla“ a patriarchálním pojetí rodiny. Na to navazuje podrobnější charakteristika názorů na antikoncepci a interrupce, které jsou odmítány opět na základě teologických východisek. Článek obsahuje také hlavní výhrady oponentů, které jsou shrnuty v jeho závěru.

ABSTRACT

The article deals with the analysis of the basic aspects of sexual ethics in the works of representatives of New natural law theory. It focuses primarily on the arguments which are strongly dependent on the theological analysis of Germain Grisez. It is reflected mainly in the attitude to marital sexuality which is based on the specific conception of “one flesh union” and patriarchal concept of family. The article continues with more detailed description of the opinions on contraception and abortion which are rejected again on the basis of theological grounds. The article contains also the main objections of the opponents which are summarized in the conclusion.

ÚVOD

Morální odsouzení homosexuálního chování a opozice vůči právnímu uznání stejnopohlavních partnerství jsou hlavním veřejně artikulovaným postojem představitelů Nové teorie přirozeného práva (zejména Johna Finnisse a Roberta George). Své argumenty pevně zakotvují v systému základních hodnot a požadavků praktického rozumu. Ačkoli přiznávají inspiraci v teologické koncepci Germaina Griseze, Finnis i George tvrdí, že jejich argumentace má sekulární charakter.

Představitelé Nové teorie přirozeného práva se snažili hrát významnou roli ve veřejné debatě ohledně právního postavení osob stejného pohlaví. Robert George a Gerard Bradley jednali jako poradci konzervativních organizací The Family Research Council a Focus on the Family. Jejich jménem zaslali Nejvyššímu soudu USA v kauze Lawrence v. Texas¹ své odborné stanovisko (amicus curiae opinion), ve kterém se stavěli proti dekriminálnímu homosexuálního sexu. Robert George se pak podílel na přípravě dodatku k americké ústavě, který by neumožnil legalizaci stejnopohlavních manželství, k čemuž nakonec došlo v roce 2015.²

¹ Lawrence v. Texas, 539 U.S. 558 (2003).

² Obergefell v. Hodges, 576 U.S. (2015).

SEKULÁRNÍ NEBO TEOLOGICKÝ CHARAKTER?

V názorech jednotlivých představitelů Nové teorie přirozeného práva jsou určité rozdíly. John Finnis říká, že právo má odrazovat osoby od homosexuálního chování a nemá uznávat stejnopohlavní partnerské svazky, ale konsenzuální homosexuální sex v soukromí nemá být kriminalizován.³ Robert George a Gerard Bradley naopak považují kriminalizaci homosexuálního sexu za legitimní, jelikož považují heterosexuální manželství za jednu ze základních hodnot a jakákoli sexuální aktivita mimo tento svazek je podle nich nemorální.⁴

Finnis a George se snaží zdůrazňovat sekulární charakter svých argumentů, což je pochopitelné vzhledem k ústavněprávnímu kontextu jejich prosazování. Finnis říká, že se snaží představit „promyšlené, kritické, srozumitelné a racionální“ argumenty pro své závěry ohledně stejnopohlavních partnerských svazků. Tyto závěry podle něj poskytují negativní odpověď na otázku, jestli soudy o tom, že homosexuální chování je morálně špatné, jsou projevem čistého náboženského sektářství, které nemůže zakládat ústavně relevantní podklad pro znevýhodnění této menšiny.⁵

Nicméně ve skutečnosti jsou Finnisovy argumenty silně závislé na Grisezově teologické analýze. Důležitým pojmem je „společenství jednoho těla“, které pochází přímo z Grisezových spisů. Je to myšlenka spočívající v tom, že „spojení reprodukčních orgánů muže a ženy je spojuje biologicky; reprodukce je jednou funkcí a tak se manželé stávají jednou skutečností a jejich sexuální spojení jim umožňuje pocítit skutečné dobro – manželství obsahující rodičovství a přátelství, které jsou součástí celku obecného blaha“.⁶

Na základě tohoto výchozího bodu, který spočívá v uznání sjednocující povahy manželského aktu a hodnoty obsažené v heterosexuálním manželství, Finnis dochází k závěru, že nemanželský sex (anální, orální, masturbace) je v rozporu s morálním principem, který stanoví, že nikdo nemá jednat se záměrem poškodit nebo zničit základní hodnoty. Pohlavní styk osob stejného pohlaví znamená takové poškození ze čtyř důvodů: 1) je neplodný a zbavuje jeho účastníky odpovědnosti za budoucnost lidstva, 2) nemůže opravdově realizovat vzájemnou náklonnost, kterou se tím snaží někteří homosexuálové manifestovat, 3) poškozuje osobnosti účastníků rozkladnou manipulací různých částí jejich osobní reality, 4) zachází s lidskou sexuální kapacitou způsobem, který je nepřátelský vůči sebeuvědomění těch osob, které se chtějí oddat skutečnému manželství.⁷

Později také Finnis zdůraznil, že jakákoli ochota provozovat nemanželský sex podkopává manželství jako skutečnost, která má být podporována a chráněna jasným rozvažováním a prací ostražitého a dobře formovaného svědomí. Narušuje také srozumitelnost manželství pro jednotlivce – sexuální chování člověka (chápané jako tělesné uskutečnění volního výběru) již neuskutečňuje manželství a neumožňuje jeho autentický prožitek. Toto chování vybočuje z rámce ostatních aspektů vzájemného manželského závazku partnerů.⁸

Na základě předchozího Finnis tvrdí, že blaho přátel, kteří nežijí v manželství (například homosexuálů), nesouvisí s plozením dětí a jejich reprodukční orgány nemohou vytvořit biologickou a personální jednotu. Jelikož činnost jejich reprodukčních orgánů nemůže být projevem hodnoty manželství, může poskytovat takovým partnerům pouze individuální uspokojení

³ FINNIS, J. Law, Morality and “Sexual Orientation”, *Notre Dame Law Review*, Vol. 69, Issue 5, 1994, s. 1070.

⁴ GEORGE, R. *In Defense of Natural Law*. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 152.

⁵ FINNIS, J. Law, Morality and “Sexual Orientation”, *Notre Dame Law Review*, Vol. 69, Issue 5, 1994, s. 1055.

⁶ Tamtéž, s. 1066.

⁷ Tamtéž, s. 1069.

⁸ FINNIS, J. The Good of Marriage and the Morality of Sexual Relations: Some Philosophical and Historical Observations, *American Journal of Jurisprudence*, Vol. 42, 1997, s. 125.

ní. Biologická jednota musí zahrnovat přinejmenším možnost zplodění. Přestože k početí nemusí dojít při každém spojení pohlavních orgánů, tento akt spojuje manžele biologicky.⁹

Toto odsouzení sexu bez rozmnožovacího potenciálu se nevztahuje na neplodné manželské páry, jelikož pohlavní styk takových partnerů je stále „manželský“. Takoví manželé také vytvářejí biologickou jednotu a realizují tedy hodnotu manželství, přestože určité okolnosti způsobily, že tato jednota nevyústí ve zplodění dítěte.¹⁰

Finnis zdůrazňuje, že heterosexuální manželství zahrnuje závazek ke stálé a výlučné sexuální jednotě partnerů, protože jako morálně koherentní instituce je zásadně formováno svým směřováním ke zplodění, výchově a vzdělávání dětí, což je primární odpovědnost rodičů. Bez této orientace na potomky by manželství definované jen vzájemnou oddaností nedávalo žádný smysl.¹¹

TEORIE „JEDNOHO TĚLA“

Představitelé Nové teorie přirozeného práva prosazují teorii „jednoho těla“. Tvrdí, že každý člověk je nekompletní, jelikož muž nebo žena jsou pouze potenciální součástí páru, který je kompletním organismem schopným reprodukce. Jakmile muž a žena uskutečňují pohlavní styk s cílem zplodit potomka, stávají se úplnou jednotkou, jedním tělem.¹²

Kromě biblického odkazu a církevní nauky se nesetkáme s další snahou zdůvodnit teorii „jednoho těla“ biologicky nebo psychologicky. Kriticky lze hodnotit fakt, že tato teorie nerozlišuje mezi jednáním člověka a funkcí jeho orgánů.¹³ Když člověk jde, jedná se o volní chování. Bušení srdce jako důležitého orgánu lidského těla nepředstavuje volní chování. Srdce funguje bez volního zásahu člověka (na rozdíl od chůze) a samo není jednajícím subjektem.

Schopnost člověka jednat závisí na fungování jeho orgánů, ale jednání a funkce představují koncepční odlišnost. Různé části člověka s jejich příslušnými funkcemi vytvářejí kompletní organismus schopný jednání. Když představitelé Nové teorie přirozeného práva hovoří o muži a ženě, kteří spojením svých pohlavních orgánů vytvoří jeden organismus, který je schopen reprodukce, zacházejí s oběma partnery jako s orgány nebo částmi organismu. Zatímco orgány jsou částí člověka nebo jiného organismu, člověk není součástí člověka nebo jiného organismu.¹⁴

Stephen Macedo hovoří dokonce v rámci své kritiky o tom, že nedochází ke spojení muže a ženy, ale pouze jejich pohlavních orgánů.¹⁵ Dvojice uskutečňující pohlavní styk není organismem, ale jde o dvě osoby, které se účastní společné aktivity k realizaci nějakého cíle. Kdyby platila teorie „jednoho těla“, jednalo by se o reprodukci jednoho organismu. V takovém případě by ale bylo možné hovořit o nepohlavním rozmnožování.¹⁶

Představitelé Nové teorie přirozeného práva používají teorii „jednoho těla“ jako hlavní nástroj ke zdůvodnění hodnoty manželství jako jedné ze základních hodnot. Jestliže se zpochybní tato teorie, potom ospravedlnění jediného morálně přípustného sexuálního chování ztrácí svou oporu. Pokud nebudeme manželský pár při pohlavním styku považovat za jedno tělo

⁹ FINNIS, J. Law, Morality and “Sexual Orientation”, *Notre Dame Law Review*, Vol. 69, Issue 5, 1994, s. 1066.

¹⁰ FINNIS, J. The Good of Marriage and the Morality of Sexual Relations: Some Philosophical and Historical Observations, *American Journal of Jurisprudence*, Vol. 42, 1997, s. 124.

¹¹ Tamtéž, s. 131.

¹² GRISEZ, G. *The Way of the Lord Jesus, vol. 2: Living a Christian Life*, Publisher: St. Paul's/Alba House, 1993, dostupné na: www.twotlj.org/G-2-V-2.html; viz také Genesis 2:24 – „Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.“

¹³ MOORE, G. *Question of Truth: Christianity and Homosexuality*, London: Continuum, 2003, s. 253

¹⁴ Tamtéž, s. 256.

¹⁵ MACEDO, S. Homosexuality and the Conservative Mind, *Georgetown Law Journal*, Vol. 84, 1995, s. 261.

¹⁶ MOORE, G. *Question of Truth: Christianity and Homosexuality*, London: Continuum, 2003, s. 257.

sloužící k reprodukci, může být jejich sexuální aktivita zdůvodněna také jiným účelem – projev lásky a intimity nebo prostě potěšení.

PATRIARCHÁLNÍ STRUKTURA RODINY

John Finnis přiznává, že názory Tomáše Akvinského na roli obou pohlaví ve společnosti nepřijatelně zdůvodňují podřízenou pozici žen.¹⁷ Nicméně Germain Grisez, v jehož teorii mají kořeny názory Johna Finnisse a Roberta George, obhajuje vysoce patriarchální pojetí rodiny, které má základ v katolické doktríně o vzájemném doplňování se obou pohlaví.

Grisez tvrdí, že aspekty lidských bytostí, které podmiňují charakter manželství, jsou vzájemně se doplňující schopnosti muže a ženy, jejich přirozené sklony k využití těchto schopností a princip praktického rozumu, který je k tomu směřuje. Přestože manželství je spojení osob rovnoprávných v jejich důstojnosti a základních právech, je zde určitá nadřazenost muže. Žena by se sice neměla podřizovat manželově sobecké dominanci, ale má být subjektem jeho správně uplatňované autority.¹⁸

Manželé by měli akceptovat své odlišné role. Pouze manželka-matka může rodit děti a start se o ně, k čemuž je přirozeně disponována a během péče o děti je zranitelnější a závislejší. Manžel-otec má naproti tomu chránit ženu a děti, obstarat věci nutné k naplnění životních potřeb rodiny a zajistit její bezpečnost. Manžel má také zvláštní roli při rozhodování. Grisez připomíná, že křesťanská tradice uznává roli ženy při vedení domácnosti. Rozhodnutí mají být přijímány na základě konsenzu, v případě nedostatku konsenzu má rozhodnout manžel a žena s dětmi by se měly rozhodnutí podřídit.¹⁹

Grisezův pohled na rodinu je tedy souborem genderových stereotypů odvozených z náboženských principů. I přes významné ocenění důstojnosti ženy striktně obhajuje učení, které původně vychází z předpokladu, že žena je podřízená lidská bytost stvořená primárně jako pomocník muže při reprodukci společnosti.²⁰

POSTOJ K ANTIKONCEPCI

Charakteristickým aspektem morální teologie Germaina Griseze je také odmítání antikoncepce.²¹ Také ostatní představitelé Nové teorie přirozeného práva se shodují, že použití antikoncepce s cílem zabránit početí vždy narušuje hodnotu života, třebaže je zdůvodněno úmyslem zabránit nezodpovědnému početí. Vzhledem k tomu také přirovnávají použití antikoncepce k zabití.²²

Tvrzením, že antikoncepce narušuje hodnotu života, představitelé Nové teorie přirozeného práva spojují možnost vzniku nového života (pokud nebude antikoncepce užita) a naději, že nový jednatel nebude počat, pokud antikoncepce užita bude. Hovoří o potenciální osobě, které antikoncepce zabránila žít, jako o unikátní a neopakovatelné individualitě, která se mohla narodit.²³ Bez opory v náboženské koncepci sexuální morálky je teorie potenciálního života jako života skutečného podobná teorii „jednoho těla“, které vzniká na základě pohlavního styku. Americký teolog Edward Vacek v rámci své kritiky hovoří s nadsázkou o tom, že „sku-

¹⁷ FINNIS, J. *Aquinas: Moral, Political and Legal Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1998, s. 171.

¹⁸ GRISEZ, G. *The Way of the Lord Jesus, vol. 2: Living a Christian Life*, Publisher: St. Paul's/Alba House, 1993, dostupné na: www.twotlj.org/G-2-V-2.html.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ BIGGAR, N., BLACK, R. (Ed.) *The Revival of Natural Law: Philosophical, Theological and Ethical Responses to the Finnis-Grisez School*, New York: Routledge, 2016, s. 247.

²¹ Viz GRISEZ, G. *Contraception and the Natural Law*, Milwaukee: Bruce Publishing Company, 1964.

²² GRISEZ, G., BOYLE, J., FINNIS, J., May, W. “Every Marital Act Ought To Be Open to New Life”: Toward a Clearer Understanding, *The Thomist*, Vol. 52, 1988, s. 372.

²³ Tamtéž, s. 388.

tečná stodolarová bankovka má větší hodnotu než jasně představitelná stodolarová bankovka“.²⁴

Církevní odmítání antikoncepce bylo historicky spojeno s představou, že správné sexuální chování je motivováno reprodukcí. Tento exkluzivní motiv se objevuje v době, kdy společnost byla málo početná a dětská úmrtnost (ale i úmrtnost dospělých) byla vysoká, což v zemědělské společnosti způsobovalo nutnost mít co nejvíce dětí. V současných podmínkách euroamerické civilizace je situace naprosto odlišná a absolutní zákaz antikoncepce považuje dokonce mnoho členů katolické církve za nerozumný.²⁵

Odsuzování antikoncepce ze strany představitelů Nové teorie přirozeného práva posiluje a upevňuje kulturní stereotypy týkající se postavení žen v rámci rodinných vztahů. Souvisí to také s jejich snahou oddělit antikoncepci od sexuálního chování. To, že lidé považují antikoncepci za otázku sexuality, může spočívat v jejich širším chápání sexuálního života. Otázku početí a zabránění početí vztahují k sexuálnímu životu v tom, jak se vyvíjí a přispívá k jejich blahu a blahu jejich rodiny.²⁶

Když Finnis zvažuje důvody, které manželé mohou mít pro použití antikoncepce – např. zajištění lepšího života pro méně dětí nebo usilování o jiné společné cíle – odmítavě tvrdí, že tyto manželé uměle zužují horizont svého hodnocení. K učinění racionálního úsudku je podle něj třeba znát a porozumět budoucnosti v rozsahu, který je mimo dosah lidské morální prozřetelnosti.²⁷

Finnisův morální absolutismus v této otázce je poměrně bezohledný a nebere do úvahy skutečné morální volby, které lidé (a zvláště ženy) musí činit. Rozhodnutí manželů, že budou mít méně dětí, se chápe jako odporující hodnotě života. Představitelé Nové teorie přirozeného práva tak vykreslují osoby používající antikoncepci jako sadisty, kteří myslí jen na to, aby s jistotou nepočali potenciálního potomka.²⁸ Americký právní filozof Kent Greenawalt tvrdí, že přístup Nové teorie přirozeného práva je založen na abstraktních a kategorických způsobech uvažování bez většího zohlednění životní zkušenosti a kontextuálních odlišností, které z ní vyplývají.²⁹

ODMÍTNUTÍ INTERRUPCÍ

Dalším etickým problémem je interrupce, kterou představitelé Nové teorie přirozeného práva odmítají opět především s odkazem na základní hodnotu života. Jestliže je zde úmysl potratit nechtěné dítě, jedná se o zabití. Tento závěr vychází z přesvědčení, že život začíná početím, od něhož se vyvíjí lidská osobnost.³⁰ Grisez tvrdí, že otázka absolutnosti práva na život u nenarozeného dítěte je otázkou absolutnosti práva na život jako takového. Pokud pod-

²⁴ VACEK, E. *Contraception Again—A Conclusion in Search of Convincing Arguments: One Proportionalist's [Mis?]understanding of a Text*, in: GEORGE, R. (Ed.) *Natural law and moral inquiry: ethics, metaphysics, and politics in the work of Germain Grisez*, Washington: Georgetown University Press, 1998, s. 68.

²⁵ Viz např. STEINFELS, P. *A People Adrift: The Crisis of the Roman Catholic Church in America*, New York: Simon & Schuster, 2004, s. 253 a násl.

²⁶ VACEK, E. *Contraception Again—A Conclusion in Search of Convincing Arguments: One Proportionalist's [Mis?]understanding of a Text*, in: GEORGE, R. (Ed.) *Natural law and moral inquiry: ethics, metaphysics, and politics in the work of Germain Grisez*, Washington: Georgetown University Press, 1998, s. 59.

²⁷ FINNIS, J. *Moral Absolutes: Tradition, Revision, and Truth*, Washington: Catholic University of America Press, 1991, s. 19.

²⁸ VACEK, E. *Contraception Again—A Conclusion in Search of Convincing Arguments: One Proportionalist's [Mis?]understanding of a Text*, in: GEORGE, R. (Ed.) *Natural law and moral inquiry: ethics, metaphysics, and politics in the work of Germain Grisez*, Washington: Georgetown University Press, 1998, s. 61.

²⁹ GREENAWALT, K. How Persuasive Is Natural Law Theory, *Notre Dame Law Review*, Vol. 75, 2000, s. 1672.

³⁰ FINNIS, J. *The Rights and Wrongs of Abortion*, in: COHEN, M., NAGEL, T., SCANLON, T. (Eds.) *The Rights and Wrongs of Abortion (A Philosophy & Public Affairs Reader)*, Princeton University Press, 1974, s. 112.

le něj akceptujeme interrupce, zároveň tím přijímáme diskriminaci nenarozených dětí, které se dostatečně nevyvinuly, aby měly právo na život.³¹

Protipotratové zákony odůvodněné ochranou lidského života jsou často obviňovány z toho, že neodůvodněně staví na roveň lidský plod v raných stádiích těhotenství a živého člověka, stejně jako potrat a vraždu. Takové zákony nezohledňují základní právo ženy na reprodukční autonomii při vysoce osobním morálním rozhodování ohledně intimních záležitostí jejího těla.³² Uvalení povinnosti donosit dítě na ženu, která dítě mít nechce, stanoví této ženě povinnost použít své tělo k záchraně života jiné osoby. Podle kritiků to podporuje sexistickou kulturu a psychologii „mateřského sebeomezení“.³³

Existuje legitimní zájem společnosti na ochraně nenarozeného života, jehož součástí je povinnost pečovat o děti a starat se o jejich zájmy. Tento zájem ale neospravedlňuje úplný zákaz interrupcí ve všech fázích těhotenství. Naopak se dá považovat za legitimní poskytnutí určité lhůty ženě k tomu, aby se případně rozhodla o ukončení svého těhotenství.

Velice liberální bylo v Americe rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci *Roe v. Wade*. Nejvyšší soud se v tomto případě odmítl zabývat tím, zda život již začíná početím, protože když se na tom lékaři, filosofové a teologové neshodnou, pak není na soudnictví, aby vymyslelo odpověď na tuto otázku. V jádru argumentace Nejvyššího soudu stojí právo na soukromí, které zahrnuje i právo ženy rozhodnout se, zda ukončí či neukončí své těhotenství. Toto právo nicméně není absolutní a určitá státní regulace je přiměřená.

Argumentace tak obsahuje ve svém jádru pojem práva (ženy) na vlastní rozhodnutí, což odkazuje na pojem lidské důstojnosti (ženy). Lidská důstojnost totiž podle liberální koncepce spočívá v možnosti svobodně utvářet vlastní identitu, tj. jde o autonomii vůle, svobodu volby. Pokud bychom ženě toto právo na rozhodnutí ve věci ukončení těhotenství nepřiznali, mohli bychom jí způsobit značnou škodu, neštěstí a bídný život.³⁴

Argumentace liberálních myslitelů stojí na obecném morálním a ústavním principu, že každá způsobilá osoba má právo činit významná osobní rozhodnutí. Tato rozhodnutí vycházejí ze základních náboženských a filosofických přesvědčení o hodnotě lidského života. Jen v případech, že by některá osoba učinila toto rozhodnutí impulzivně nebo pod vlivem deprese, má stát pravomoc překročit toto právo. Je to kvůli tomu, aby chránil své občany před mylnými a nenávratnými rozhodnutími, která mohou vést k sebezáhubě.

Liberálové zmiňují jako jedno z východisek své argumentace rozhodnutí amerického Nejvyššího soudu, který ve věci *Planned Parenthood v. Casey* v klíčové právní větě zmínil pojem lidská důstojnost. Podle Nejvyššího soudu USA existuje právo lidí rozhodovat se samostatně o záležitostech týkajících se nejintimnějších osobních voleb v životě člověka, voleb, které jsou centrální pro osobní důstojnost a autonomii.³⁵

Existují některá rozhodnutí, která zcela zásadním způsobem ovlivňují charakter života, který člověk vede. Patří mezi ně otázky náboženské víry, politických a morálních postojů, manželství, plození dětí či smrti. Jak vidíme, mezi tato rozhodnutí je nutné zařadit i rozhodnutí o konci života, neboť i ono spadá pod právo činit samostatně nejintimnější a osobní volby. Volba mezi životem a smrtí je bezpochyby jedním z nejhlubších osobních rozhodnutí. Má tak být podle liberálů v zásadě ponecháno na každém z nás.

Představitelé Nové teorie přirozeného práva někdy brání své stanoviska tvrzením, že jejich oponenti (zvláště v otázkách sexuální morálky) neargumentují racionálně, ale odůvodňují

³¹ GRISEZ, G. *Abortion: The myths, the realities, and the arguments*, New York: Corpus Books, 1970, s. 305.

³² RICHARDS, D. A. J. *Toleration and the Constitution*, New York: Oxford University Press, 1986, s. 261-269.

³³ JACKSON, E. *Regulating Reproduction: Law, Technology and Autonomy*, Portland: Hart Publishing, 2001, s. 3.

³⁴ *Jane Roe v. Henry Wade* 410 U.S. 113 (1973).

³⁵ *Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Robert Casey* 505 U.S. 833 (1992).

nespravedlnosti, které mají kořeny v nemorální tradici.³⁶ Občas používají analogii s otroctvím. Finnis například tvrdí, že zastánci svobodné volby žen zdůvodňují právo na interrupci podobným způsobem, jako obhajovali otroctví příznivci jeho zachování.³⁷ Toto přirovnání je poměrně nevhodné. Morální argumenty zpochybňující otroctví se totiž objevily nikoli na straně etablovaných církví, ale spíše u neortodoxních osobností a náboženských skupin. Ty zpochybňovaly panující názory etablovaných církví a také hierarchickou koncepci autority. Objevují se s nimi liberální politické teorie, které odsuzují kromě otrokářství také rasismus a sexismus.³⁸

Podle Germaina Griseze je správné přijmout riziko smrti nenarozeného dítěte jako vedlejší efekt léčby těhotné ženy (i když jen v omezeném okruhu situací). Přesto by tato žena měla mít svobodu nabídnout svůj vlastní život v zájmu záchrany dítěte, což by pro křesťanskou ženu mělo být podle Griseze samozřejmé.³⁹ Lisa Cahill souhlasí s názorem, že status plodu je klíčová otázka v debatě o interrupcích. Nicméně zdůrazňuje, že důležitým chybějícím aspektem katolického pohledu na interrupce je zřetelný a účinný závazek ke zrovnoprávnění žen.⁴⁰

Představitelé Nové teorie přirozeného práva kladou rozhodující váhu na zájmy plodu od počátku těhotenství a berou minimální ohled na zájmy ženy z hlediska rozhodování o jejím těle a narození jejího dítěte. Zájmy plodu jsou důležité od momentu jeho životaschopnosti, ale jejich absolutizace zakotvená v právu by měla omezující dopad na život žen, především vzhledem k návratu k patriarchální podřízenosti. To by omezilo autonomii žen ve vztahu k rozhodování o jejich těle a rozhodování v etických dilematech.

ZÁVĚR

V souladu s tradicí přirozeného práva a na základě teleologické interpretace lidské přirozenosti v křesťanské teologii není manželství tolik sociální instituce, jako spíše forma partnerství, daná přirozeným rozdělením pohlaví a zaměřená na rozmnožování. Tomáš Akvinský to napsal takto: „Není hříchem, činí-li člověk jisté věci s rozumem a náležitým způsobem za účelem, jemuž mají sloužiti, pakliže onen účel jest vskutku dobrý. Je-li pak vskutku dobré, aby tělesná physis jednotlivého člověka zůstala zachována, oč větším dobrem jest, aby zůstal zachován člověk jako druh. Stejně jako požívání potravy není hříchem, děje-li se náležitým způsobem ve prospěch tělesného zdraví, může býti i užívání nástrojů lásky zcela bez hříchu, děje-li se náležitým způsobem za účelem plození lidí.“⁴¹

Tento zúžený pohled na smysl a účel sexuality jí upírá jakýkoli jiný význam kromě instrumentální funkce v rozmnožovacím procesu. Normativní výsledek této interpretace může být dvojitý. Zaprvé žádný mimomanželský sexuální akt nespĺňuje standard dobrého života, jímž je mravnost, zachování lidské osoby a dokonce lidského druhu. Zadruhé i manželský pohlavní akt musí být omezen na rozmnožovací funkci.

Teorie přirozeného práva nevychází ani z těchto praktických etických směrnic, ani výlučně z obecné metafyzické antropologie. Daleko více se zabývá rozumově odůvodněným morálním jednáním a snahou lidské povahy o dokonalost, která znamená pro křesťanství sebenaplnění v Bohu. Zatímco filosofická antropologie kladla důraz na první z obou aspektů a vypracovala představu lidské důstojnosti jako morální schopnosti odpovědných rozhodnutí, teologická

³⁶ FINNIS, J. *Aquinas: Moral, Political and Legal Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1998, s. 129.

³⁷ FINNIS, J. *Abortion, Natural Law and Public Reason*, In: GEORGE, R., WOLFE, Ch. (Eds.) *Natural Law and Public Reason*, Washington: Georgetown University Press, 2000, s. 89.

³⁸ RICHARDS, D. A. J. *Women, Gays, and the Constitution: The Grounds for Feminism and Gay Rights in Culture and Law*, Chicago: University of Chicago Press, 1998, s. 34 a násl.

³⁹ GRISEZ, G. *The Way of the Lord Jesus, vol. 2: Living a Christian Life*, Publisher: St. Paul's/Alba House, 1993, dostupné na: www.twotlj.org/G-2-V-2.html.

⁴⁰ CAHILL, L. *Sex, Gender, and Christian Ethics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, s. 252.

⁴¹ AKVINSKÝ, T. *Summa Theologie*, II-II, q. 153, a. 2.

antropologie tuto představu doplnila o pojem božského práva, čímž naznačovala, že boží zjevení vyžaduje výklad z úst církevních autorit. V této specifické teologické antropologii hraje sexuální etika vzhledem k normativnímu ideálu transcendentnosti tělesných potřeb a tužeb významnou roli.

V průběhu posledních dvou století slábla v důsledku sekularizace politické oblasti autorita církve. Ta spočívá dnes víceméně už jen na její duchovní a morální integritě. V západních společnostech s hlubokými křesťanskými kořeny se represivní postoj církve k sexualitě, genderová hierarchizace a autoritářství církevního vedení staly předmětem ostré kritiky.

Normy, jejichž platnost církev opakovaně zdůrazňuje, jsou dnes ve veřejné debatě pouze jedním z mnoha možných názorů a asi nemohou být na základě svého původu žádnými trumfy, které by přebily ostatní stanoviska. V dnešní veřejné debatě závisí autorita morálních norem především na přesvědčivosti argumentů a na integritě osob a institucí, které morální nároky kladou.

KLÍČOVÁ SLOVA

Přirozené právo, homosexualita, antikoncepce, interrupce

KEY WORDS

Natural law, homosexuality, contraception, abortion

POUŽITÁ LITERATURA

1. BIGGAR, N., BLACK, R. (Ed.) *The Revival of Natural Law: Philosophical, Theological and Ethical Responses to the Finnis-Grisez School*, New York: Routledge, 2016
2. CAHILL, L. *Sex, Gender, and Christian Ethics*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996
3. FINNIS, J. Law, Morality and “Sexual Orientation”, *Notre Dame Law Review*, Vol. 69, Issue 5, 1994
4. FINNIS, J. The Good of Marriage and the Morality of Sexual Relations: Some Philosophical and Historical Observations, *American Journal of Jurisprudence*, Vol. 42, 1997
5. FINNIS, J. *The Rights and Wrongs of Abortion*, in: COHEN, M., NAGEL, T., SCANLON, T. (Eds.) *The Rights and Wrongs of Abortion (A Philosophy & Public Affairs Reader)*, Princeton University Press, 1974
6. FINNIS, J. *Aquinas: Moral, Political and Legal Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1998
7. FINNIS, J. *Moral Absolutes: Tradition, Revision, and Truth*, Washington: Catholic University of America Press, 1991
8. GEORGE, R. *In Defense of Natural Law*. Oxford: Oxford University Press, 2001
9. GREENAWALT, K. How Persuasive Is Natural Law Theory, *Notre Dame Law Review*, Vol. 75, 2000
10. GRISEZ, G. *The Way of the Lord Jesus, vol. 2: Living a Christian Life*, Publisher: St. Paul's/Alba House, 1993
11. GRISEZ, G. *Contraception and the Natural Law*, Milwaukee: Bruce Publishing Company, 1964
12. GRISEZ, G. *Abortion: The myths, the realities, and the arguments*, New York: Corpus Books, 1970
13. GRISEZ, G., BOYLE, J., FINNIS, J., MAY, W. “Every Marital Act Ought To Be Open to New Life”: Toward a Clearer Understanding, *The Thomist*, Vol. 52, 1988

14. JACKSON, E. *Regulating Reproduction: Law, Technology and Autonomy*, Portland: Hart Publishing, 2001
15. MACEDO, S. Homosexuality and the Conservative Mind, *Georgetown Law Journal*, Vol. 84, 1995
16. MOORE, G. *Question of Truth: Christianity and Homosexuality*, London: Continuum, 2003
17. RICHARDS, D. A. J. *Toleration and the Constitution*, New York: Oxford University Press, 1986
18. RICHARDS, D. A. J. *Women, Gays, and the Constitution: The Grounds for Feminism and Gay Rights in Culture and Law*, Chicago: University of Chicago Press, 1998
19. STEINFELS, P. *A People Adrift: The Crisis of the Roman Catholic Church in America*, New York: Simon & Schuster, 2004
20. VACEK, E. *Contraception Again—A Conclusion in Search of Convincing Arguments: One Proportionalist's [Mis?]understanding of a Text*, in: GEORGE, R. (Ed.) *Natural law and moral inquiry: ethics, metaphysics, and politics in the work of Germain Grisez*, Washington: Georgetown University Press, 1998

KONTAKTNÍ ÚDAJE AUTORA

JUDr. Petr Osina, Ph.D.

Odborný asistent

Právnická fakulta Univerzity Palackého

Katedra teorie práva a právních dějin

tř. 17. listopadu 8

771 11 Olomouc

Česká republika

Telefon: +420 585 637 611

Email: petr.osina@upol.cz